Գենդերային հավասարության ինտեգրումը պահպանվող տարածքների և ագրոկենսաբազմազանության կառավարման մեջ՝ «ՀՀ կենսաբանական բազմազանության ազգային ռազմավարության և գործողությունների ծրագրի» շրջանակում

Էմմա Անախասյան, ՀԿՀԱԱՇՄ ՀԿ

8 մայիսի 2026թ.

AWHHE

WECF
WOMEN ENGAGE FOR A COMMON FUTURE

Նախաբան

- Կանանց դերերն ու պարտականությունները հաճախ նրանց դնում են բնության հետ անմիջական շփման մեջ, և այդ պատճառով նրանք կարող են ունենալ հարուստ գիտելիքներ տեղական տեսակների, դրանց կիրառության և կառավարման վերաբերյալ:
- «Կունմին-Մոնրեալի գլոբալ կենսաբազմազանության շրջանակ»-ի C բաժինը՝ ներառում է գենդերին վերաբերող բաժին (T22, T23) և նշում է, որ շրջանակի հաջող իրականացումը կախված է գենդերային հավասարության ապահովումից, կանանց և աղջիկների հզորացումից, ինչպես նաև անհավասարությունների նվազեցումից:

Գենդերային ինտեգրում

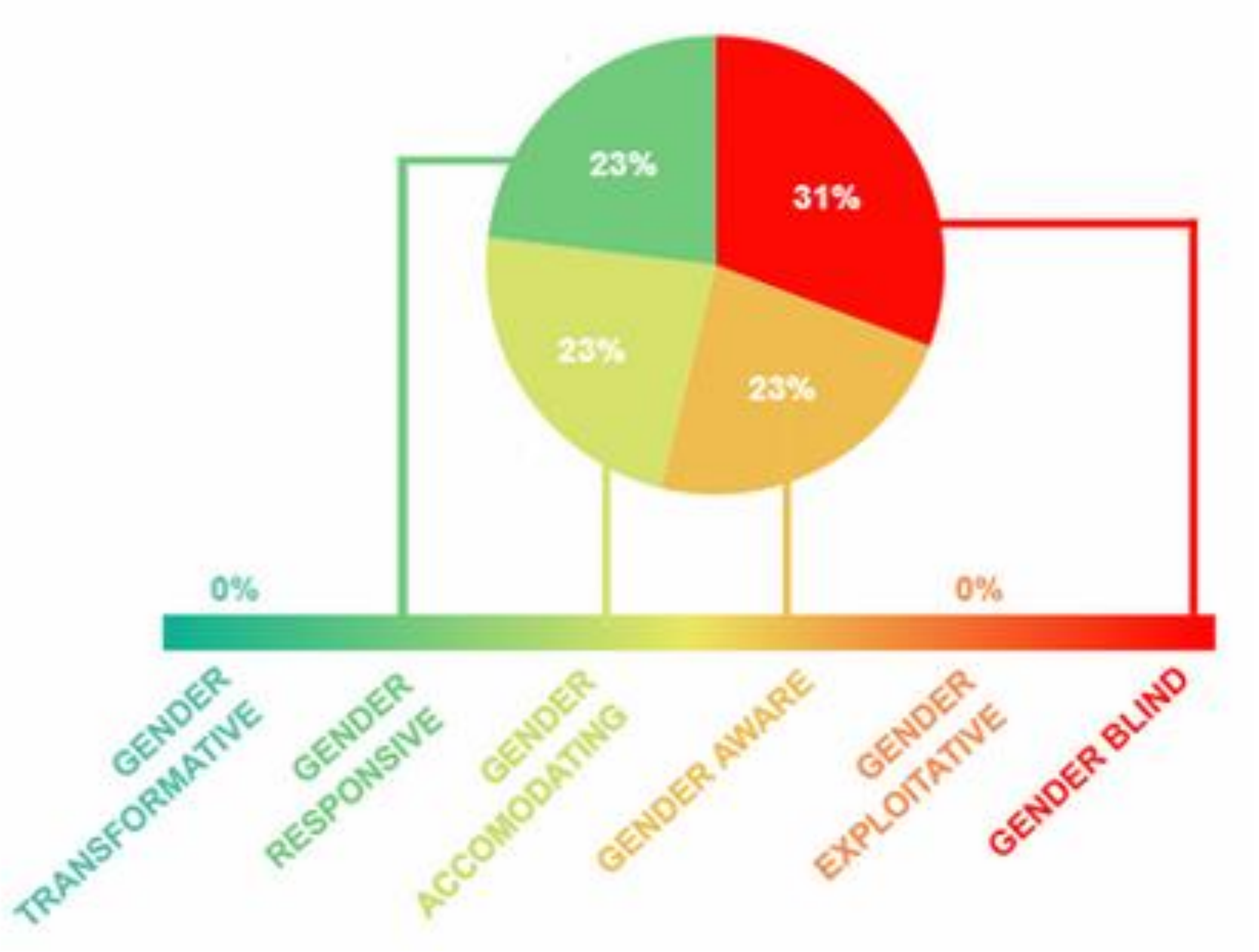

2025թ. ապրիլին ներկայացված 13 NBSAP-ների ուսումնասիրության հիման վրա

Source: A CBD Women’s Caucus & IUCN Policy brief - October 2025: https://cbdwomenscaucus.org/wp-content/uploads/2025/10/Final-English-Policy-brief-Assessing-the-Gender-responsiveness-of-NBSAPs.pdf

ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ (2025-2030)

- 5. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐԸ ներառում է գենդերին ուղղված հետևյալ գործողությունները.
- Կետ 15. Կենսաբազմազանության և էկոհամակարգերի պահպանության, բարելավման, խախտված կենսամիջավայրերի վերականգնման ազգային նպատակներ և խնդիրներ.
  - Ենթակետ 30, այն է կենսաբազմազանության պահպանման ոլորտում ապահովել գենդերային հավասարությունը:

ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ (2025-2030)

- Կետ19.Կենսաբազմազանության կառավարման արդյունավետությունը և ֆինանսավորումը.
  - Ենթակետ 6. համայնքային կառավարման ուժեղացումը, շահագրգիռ կողմերի ներգրավման ապահովումը, գենդերային հավասարության խթանումը:

ՀՀ ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ 2025-2030 ԹԹ. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ

- **ԱՐՄ Թ30: Ապահովել գենդերային հավասարությունը**
- *Մինչև 2030 թ. ապահովել գենդերային հավասարակշռված որոշումների ընդունումը և խթանել կանանց առաջնորդությունը և ներկայացվածությունը կենսաբազմազանության պահպանության ոլորտում:*

ՀՀ ԿԵՆՍԱԲԱԶՄԱԶԱՆՈՒԹՅԱՆ 2025-2030 ԹԹ. ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ

- 30.1 Իրականացնել կենսաբազմազանության ոլորտում կանանց մասնակցությունը խոչընդոտող իրավական բացերի և ինստիտուցիոնալ կարողությունների վերլուծություն:
- 30.2 Ներդնել բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում և էկոպարեկային ծառայությունում կանանց մասնակցության խթաններ և կանանց մասնակցությունը խրախուսող իրավական կարգավորումներ:
- 30.3 Խթանել կենսաբազմազանության վերաբերյալ ավանդական գիտելիքի պահպանում և տարածում, որի հիմնական կրողները կանայք են:

Կանանց ընդգրկվածությունը գյուղատնտեսության մեջ

Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային ռեսուրսներ (միջին տարեկան)[1*]
Labour Resources in the Republic of Armenia (average annual)[1*]

հազ.մարդ
thousand people

	2023[2]			2024[2]		
	Ընդամենը Total	այդ թվում՝ including		Ընդամենը Total	այդ թվում՝ including	
		տղամարդ man	կին woman		տղամարդ man	կին woman
Աշխատանքային ռեսուրսներ Total labor resources (working age population)	2 223.2	1 039.1	1 184.1	2 295.9	1 073.9	1 221.9*
Աշխատուժ Labour force	1 341.2	749.0	592.2	1 357.3	758.2	599.1
Զբաղվածներ Employed population	1 174.4	660.7	513.7	1 176.1	663.2	512.9
որից՝ գյուղատնտեսությունում *of which:* in agriculture	225.4	118.1	107.3	206.8	115.9	90.9
Գործազուրկներ Unemployed	166.7	88.3	78.4	181.2	95.0	86.2
Աշխատուժից դուրս բնակչություն Population outside the labour force	882.1	290.1	591.9	938.6	315.8	622.8

Source: www.armstat.am

Կանանց ընդգրկվածությունը գյուղատնտեսության մեջ

- Կանանց հիմնական մասը (82.1%) աշխատում է ոչ ֆորմալ ձևով (FAO, 2018)
- Կանայք ունեն էկոլոգիական գիտելիքներ
- Գյուղական կանայք էկոհամակարգերի հիմնական օգտվողներն են
- Վայրի աճող բույսերի, հատապտուղների, սնկերի և դեղաբույսերի հավաքում

Կանանց ընդգրկվածությունը գյուղատնտեսության մեջ

- Կանայք համարվում են պահպանվող տարածքների մերձակա բնակավայրերի խոցելի խումբ
- Գյուղաբնակ կանայք առանցքային են առողջ և անվտանգ սննդի աճեցման գործում
- Կանայք պահպանում են ավանդական սորտերը և ագրոկենսաբազմազանությունը

Առաջարկություններ

- Պարբերաբար իրականացնել գենդերային վերլուծություններ՝ բացահայտելու համակարգային անհավասարությունները հողի, ռեսուրսների, որոշումների կայացման և օգուտների հասանելիության մեջ:
- Ինտեգրել միջսեկտորային մոտեցումը շահառուների քարտեզագրման, կառավարման շրջանակների և կարողությունների զարգացման նախաձեռնությունների մեջ:
- Իրազեկման ծրագրեր՝ ուղղված կանանց՝ որպես կենսաբազմազանության պահպանողներ
- Աջակցություն կանանց կողմից առաջնորդվող ավանդական գործելակերպերին

Առաջարկություններ

- Մշակել առանձին Գենդերային գործողությունների ծրագիր (GAP), որը կապակցված է NBSAP-ի նպատակներին և մոնիթորինգի են ենթարկվում հստակ ցուցանիշների միջոցով:
- Ինստիտուցիոնալացնել գենդերազգայուն բյուջետավորումը կենսաբազմազանության և բնապահպանական ֆինանսավորման մեխանիզմներում:
- Հավաքագրել և կիրառել սեռով տարանջատված տվյալներ մոնիթորինգի, գնահատման և հաշվետվության փուլերում:

Առաջարկություններ

- Իրականացնել գենդերային աուդիտներ և սոցիալական ազդեցության գնահատումներ՝ քաղաքականությունների արդյունավետությունը գնահատելու համար:
- Հատկացնել հատուկ ֆինանսական և տեխնիկական ռեսուրսներ՝ գենդերազգայուն իրականացման համար ինստիտուցիոնալ կարողությունների զարգացման նպատակով:
- Ընդունել ագրոէկոլոգիական գործելակերպեր պահպանվող տարածքների բուֆերային գոտիներում:

Առաջարկություններ

- Աստիճանաբար դադարեցնել վտանգավոր պեստիցիդների օգտագործումը (ներառյալ՝ PFAS-ի հետ կապված ռիսկերը, որտեղ կիրառելի է):

Շնորհակալություն